

Tako bilo bi opisanih nekoliko najhujših mrčesov škodljivcev sadnega drevja in pokazan način, po katerem more se njihovo pomnoževanje kolikor toliko vspešno zapreči in zdatno zmanjšati. Ta način pokončevanja je pa umeten, ker ga človek sam izvaja. Naravni pokončevalci sadnemu drevju škodljivih mrčesov nahajajo se pa v živalstvu samem, osobito: krt, prešiči; topirji, žolne, brgljezi, plezovti, kukavice, vseh vrst senice, škorci, vse ptice pevke (posebno vrste ščinkovcev), lastovice, hudourniki, — žabe, krote, jaščerice, kuščarji in slepci; med žužki samimi pa: vsakovrstni krešci, polonice, muškatniki, — ôse najednice, muhe mrharice, katere svoja jajčica v jajčica ali pa gosenci trupa polagajo in jih s tem umoré, in pa pajki. Vsi ti mrčesi vničujejo druge ali v zalegi, ličinkah in bubah, ali pa tudi uže popolno dovršene in razvite.

Zatoraj, kmetovalci! varujte te svoje največe dobrotnike in nikar jih ne preganjajte, še manj pa morite. Pa tudi vi, gospodje sokolegi, razlagajte pri prirodopisnem poduku svoji šolski mladini pred vsem o kmetijstvu škodljivih in koristnih živalih svojega kraja; pokažite jej vse dejansko; učite jo prve zdatno zatirati, druge pa čuvati in varovati. Tak prirodopisni nauk bode na deželi med kmeti tisočkrat več koristil, nego oni suhoparni o tujezemskih živalih, katere se mladini k večjemu v oblikah pokazati morejo, a se z njihovim življenjem praktično seznaniti ne more. Teh živali se pa dalje tudi v naših mrzlih krajih nikdar bati ni. Čemu s tujim, neznanim prazno slamo mlatiti, domače, praktično pa v nemar puščati!

Tudi v čitankah za više oddelke in razrede slovenskih ljudskih šol bilo bi za prirodopisni nauk na pravem mestu vpisanih nekoliko škodljivih in koristnih mrčesov gledé kmetijstva, katera tvarina naj bi se mladini dejansko razjasnovala s pomočjo mrčesov samih in bi ji za poduk na pamet služila.

Ravno to naj bi veljalo tudi gledé domačega rastlinstva in nekaterih zdravilnih zelišč in cvetja, na pr. bezgovo in lipovo cvetje, roža sv. Antona (arnica), gorska zvezda (astra montana) itd., kar naj bi se v nobeni hiši — kot domače zdravilo — ne pogrešalo.

Ravno učitelji v povedanih obzirih za prid in korist svojih šolskih občin z malim trudom prav veliko dobrega lahko storé, za kar jim bo ljudstvo gotovo hvaležno.*)

Prem 24. junija 1879.

M. Rant,
narodni učitelj.

Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem.

Ni ga skoraj dneva, da bi se zdaj ob času sadja, naj uže domá v izbi ali na vrtu sedim, ali pa po polji, vinogradih itd. hodim, ne spominjal besed nepozabljivega rajncega Matija Vrtovca, kateri je Vipavcem klical: „Vipavci! sadite pitanega sadnega drevja, sadite zgodnjih sort grozdja več, kajti prišel bode čas železnic, v katerem se bode sadje prav lahko in prav drago v daljne daljne kraje, na Dunaj, v Prago, da še celó na Rusko v Moskvo, Petrograd itd. prodajalo!“

In kako bi se teh besedi ne spominjal, ko vidim, da se uže mnogo let sem tako lepo izpolnujejo! Kakor sem uže pred več leti — pisoč v ravno tej zadevi v „Novicah“ — povedal, obstala je nekdanja vsa vipavska sadna kupčija le v tem, da so Budajnci, Gaberci in Slapenci s svojimi oslički po dolini okoli lazili ter sadje,

*) Naj bi gospodje učitelji po vsem slovenskem svetu se ravnali po gosp. Rantovih podukih! Vred.

in to le najlepše, po zeló nizki ceni — po domače rečeno „pod špotom“ skupovali ter v Postojno, Ljubljano, Idrijo in v kranjske trge in mesta izpeljevali. Kakor da bi se bilo danes zgodilo, se spominjam, kako je pred veliko leti, ko sem še majhen deček bil, Budajncem k mojemu očetu prišel, vse hruškovo drevje obhodil ter za vse najplemenitejše hruške, tako imenovane „brutabone“ 8 starih forintov obljubil, a ne več tudi dal, hrušek bilo je pa toliko, da je dvakrat z oslički po-nje prišel, ter jih vsakrat komaj odpeljal.

A kako vse drugače je danes! Danes potegnil bi človek za ravno tiste hruške tudi 40 forintov, kajti spod 12 do 15 soldov kilo se najslabših, ne pa najfinejših hrušek ne dobí, in še za to ceno se blago nikomur ne usiluje, marveč kupec mora za drag denar skoraj sadja še prositi. Da! dandanes je v vipavski dolini s sadjem uže vse drugačna kupčija. Komaj odcvetejo češnje, uže dobí ta pismo iz Ljubljane, drug iz Gradca, tretji iz Dunaja, četrti iz Prage, in v vseh pismih se povprašuje, kako kažejo kaj češnje, bode kaj marelic, hrušek, ringlotov itd.? In ko dobijo odgovor, da češnje ali to in uno sadje dobro kaže, glej! češnje se še prav ne porudečijo, uže se sliši: na Slapu jih skupavata dva „Nemca“, v Vipavi dva, na Vrhpolju eden, v Mančah eden itd., in po cestah se vidi voz za vozom praznih cajn dohajati, polnih pa odhajati. In ako se človek podá v vas ali pa tje na prostor, kjer „Nemec“ nakupuje, kako je vse živo! Tukaj se ne vidi več nekdanji kisli obraz prodajalca, kateremu se je smililo, cel kup najlepšega sadja — prodati — no recimo „pet krav za en groš“ dati, — ne vidiš več Budajnce s fajfcô v ustih zaničljivo okoli sadja hoditi in memrati. Ne, ne! vsega tega ne vidiš več, ampak vidijo se veseli obrazi kupca „Nemca“ in njegovih pomagačev, kateri vsacega ali pa vsako, katera sadja prinese, šaljivo pozdravijo, malo z nizko ceno podražijo, potem jim pa vendarle hitro koš z roke ali glave vzamejo ter na vago položijo, pošteno tehtajo, plačajo ter se prijazno „z Bogom! prinesite še“ poslovijo. Vidijo se veseli prodajalci, kateri za sadje brez vsega truda pridelano lepe denarce dobijo, — znabiti edini denar, razen onega, ki ga skupijo za vinsko letino, ako ta popolnem ne izostane. Kako veselje je pa še le po vasi, ko se za kako sadje oglašá kupcev toliko, da ga celo nikomur ni treba ponujati, kakor je to na primer lansko leto slučajno bilo z marelicami! Tù vidiš resnobnega mešetarja „Nemca“ po vasi po hišah upiti: „tje doli k nam prinesite robo, mi — druge besede kakor mi se ne poslužuje mešetar — jo plačamo po 15.“ Komaj pa ta peté odnese, pride že oni družega „Nemca“ kričé: „mi plačamo lepo robo po 18“, — oni tretjega: „mi po 20“ itd. Vsak hip se vidi lahko ob takih prilikah fantič, ki z lističem v roki v Vipavo teče, na katerem se bere telegrafično naznani: „waare bereits 18, bereits 20 itd., noch einkaufen? N. N.“ In fantič priteče z odgovorom nazaj; cena na to pri enem „Nemcu“ poskoči, pri drugem, tretjem še više. Prodajalci imajo večinoma že sadje domá obrano, pa mnogi ga nočejo še prodati, ker se nadjajo, da mu bode cena še bolj poskočila, zato hodijo le od enega Nemca do družega, pozvedovat, kako da plačujejo, smijaje se kupcu in mešetetu, katerega silita, naj sadje prinese, rekši: „e, saj boste še dražje plačali.“

Vsak prostor, kjer se sadje skupuje, podoben je v takem času skoraj mali borzi. Po vasi, posebno po krčmah, je vse veselo, le „Budajncem“ ta se drži klavrno v krčmi in čaka, bode li svoje škatle napolnil ali ne. Kar na enkrat dobí en „Nemcev“ telegram: „Nicht mehr einkaufen, Waare zu reif angelangt. N. N.“, — drugi pa ima „robo“ dovolj! Pok! zdaj se prične tretji, še bolj pa Budajncem smejeti, mešetje so klavrni, kajti cena

„robi“ je padla kar na enkrat od 24 soldov na 8, — prodajalci pa, kateri so obrano „robo“ domá spravljeno imeli, se poskrijejo ter pošljejo za ušesom se praskaje „punčko“ k „Nemcu“ ali pa Budajncu s poročilom, da bodo uže ob „vabi Mariji“ — ob mraku, namreč, ko je bolj temà, „robo“ prinesli. „Čast bodi Bogú! da nam je sadje dal“ — pravi kmetovalec, — „Bog bodi zahvaljen za to božje sadje!“ — pravi krčmar, — z eno besedo: vse je veselo, vse zadovoljno!

(Dalje prihodnjič. *)

Nova nam pšenica.

Pedigré zimská pšenica (Pedigrée = Winter-Weizen) je ime pšenici, katero je grajščina Stockern v doljni Avstriji **) naši kmetijski družbi te dni priporočila. Ta grajščina prideluje to pšenico uže 7 let. Hvali jo zeló zato, ker 1) se močno vkorenini, 2) dá veliko pridelka na zrnu, 3) slamo 5 do 6 čevljev dolgo, 4) ne poleže in rjá se je neloti. Če se seme ne premeni, daje ta pšenica štirnajsterni pridelek; treba je le, da se kolikor mogoče redko seje, da se klasje more dobro razviti; za setev z roko zadostujeta 2 vagana (4 merniki) za 1 oral (joh) popolno, — za setev z mašino pa 1 $\frac{1}{2}$ vagana.

Začeli so leta 1872. na imenovani grajščini setev te pšenice z 32 zrn in pridelali so tisto leto 3300 zrn, leta 1875. so je vsejali 150 litrov ali 1 milijon in 950.000 zrn, pridelali pa 2058.00 litrov ali 26 milijonov in 754.000 zrn.

Seme za letošnjo setev naj se koj naroči, kdor ga želi. 1 hektoliter (1 vagán in 10 maseljnov) semena z žakljem vred na železniški štaciji Eggenburg (Kaiser Franz-Joseph-Bahn) veljá 16 gold. (Menda se ga more tudi le pol ali četrť hektolitra naročiti).

Za poskušnjo naj bi te pšenice več gospodarjev skupaj naročilo; pšenica ta utegne res dobra biti, ker jo tudi časnik „Wiener landw. Zeitg.“ hvali.

Minister kupčijstva Chlumetzki in pa avstrijsko rokodelstvo.

Minister vitez Chlumetzki je bil unidan pri delitvi premij pričujoč, katere so se pri razstavi izdelkov delile učencem rokodelskim v predmestji Sechshaus na Dunaji.

Pri tej priliki je minister povdarjal važnost rokodelstva ali malega obrtnijstva (Kleingewerbe) in rekel, da na dobrem poduku učencev je največ ležeče, da se rokodelstvu pomaga v bolji stan. „Šola — ljudska šola in pa nadaljevalna šola — ta more rokodelstvu največ pomagati, ne pa predrugačena obrtnijska postava, po kateri se tako pogostoma razlegajo klici.“ — Tako je govoril minister.

No, če je res to prepričanje ministrov, Bog pomagaj rokodelcem! Vsaka rokodelska družba bode taki objavi odgovorila, da minister prav nič ne pozna položaja našega rokodelstva, če res misli, da šola more rokodelstvu najbolj na noge pomagati.

Učenja je treba vsacemu stanu, to je res, in zato ni treba, da bi minister rokodelcem to še le pravil. Al v prvi vrsti mora biti postava, katera vsacemu državljanu v njegovem stanu varstvo daje. Mar gospod minister misli, da je pri svobodni obrtniji, kakor

jo dandanes vživamo, mogoče, da si rokodelec pomagati more iz svojih nadlog? Taka misel je gola sanjarija, ki ne vidi, kar je. Svobodna obrtnija naj bo to, da vsak obrtnik in vsak rokodelec more svobodno svojo obrtnijo in svoje rokodelstvo ravnati, — ne pa to, da vsak, če tudi ni obrtnik ali rokodelec, bodi si neobrnijisk švindler ali denarni postopač, sme pridnemu, poštenemu in izučnemu obrtniku konkurencu delati in mu zaslužek krasti.

To, to je velika napaka, gospod minister! Kaj koristi rokodelcu samo znanstvo, če ni postave, ki mu znanstvo varuje? Proč tedaj s tako obrtnijsko svobodo, kakoršno dandanes imamo! Dajte postave, po katerih se osvobodí rokodelstvo, in to njegovo svobodo mu varujte! Potem še le se bo smelo reči, da je rokodelstvu mogoče si zljajšati svoj obstanek, — zdaj morejo rokodelci le rêči: svobodna obrtnijska postava rokodelcem, to je, taka, po kateri sme vsak čevljar, krojač, mizar in kar si bodi biti, če tudi se nobenega rokodelstva ni učil in le „kšeft“ začne, da obrtnikom, ki sami delajo, kruh jemlje, sam sebe pa s tem pase, da mu ga najemniki služijo!

Na hvalo jagodam.

V vrtnarskem časniku „der Obstgarten“ se nahaja zanimiv članek jagodam (rudečim jagodam) na hvalo, iz katerega naj posnamemo našim čitateljem nekoliko vrstic.

Rudeča jagoda, prijazna hčerka gozdov, pokaže kmalu, ko sneg skopni, svojo svitlo-zeleno sočnato perje; ona je prvenka spomladanskega sadja in priljubljena vsacemu človeku zato, ker jako prijetno diši in je izvrstno dobrega okusa. Zategadel pa tudi jagoda ni več samo prebivalca gozdov, ampak je postala že davnej meščanka vrtov pod različnimi imeni.

Največ jagod prideljujejo v Ameriki, kjer jih sejejo na velikanskih poljih in odkodar jih daleč po svetu pošiljajo. V Parizu jagodišča vrtnarjem skoro največ dobička donajajo. Tudi na Dunaji poprašujejo bogatini po jagodah večí del leta. Uže meseca januarja, svečana in sušca pridejo jagode iz Algira v Egiptu in Nizze na Laškem na sejm, aprila in maja meseca se uže prodajajo na toplih gredah pridelane debele jagode, junija in julija meseca prinesó kmetice navadne domače jagode na trg, meseca avgusta in septembra pa jih Dunajčani dobivajo s planin in gorá. Tako le zadnje tri mesece leta ni videti jagod.

Ker se v novejšem času prideljujejo take množine jagod, so zato tudi cenejše postale kakor so bile nekđaj. Ni ne prazna pravljica, da je ruski knez Demidov, bogat sladkač, v Parizu še pred malo leti jagode vsako po 5 frankov (dva goldinarja) — res norčava cena! — plačeval in jih toliko snedel, kolikor jih je le v njegov želodec moglo, vrh tega pa, da od teh pomladanskih prvenk ni nič zgubil, še svoj obraz in roke z ostanki zmečkanih jagod umival. Bogataš Rothschild je uže prve dni meseca aprila letošnjega leta na svojem vrtu v Döblingu pridelal jagode, ki so do 50 gramov (nekaj čez tri lote) ena tehtala in na razstavi koncem meseca aprila občudovane bile. Koliko je ena jagoda veljala, ni povedano; poroča pa navedeni časnik, da so na Dunaji 8. dne maja letos lepe velike jagode, na trg prinesene iz dolnje Avstrije, plačevali po 10 do 15 kr. eno.

Vsako leto uže meseca junija pridejo v Gradcu — pa tudi pri nas v Ljubljani in v drugih mestih — okusne jagode na trg, ki se lahko prodadó meščanom.

Ker je iz vsega tega razvidno, kako priljubljene so jagode ljudém, ne bilo bi odveč, ko bi se naši vrtnarji in naše kmetice še marljivejše pečale s pridelovanjem

*) Nadaljevanje kakor Vam drago.

Vred.

**) Adresa: „Gutsinhabung Stockern in Nieder-Oesterreich, Post Eggenburg.“

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljana po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 6. julija 1879.

Obsog: Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem. (Dalje.) — Ne zna ne vsaka dekla molzti! — Oenolin, novo sredstvo za čiščenje in pripravljanje vina. — Letošnja letina v našem cesarstvu do srede meseca julija. — Jezikoslovne opazke. (Dalje.) — Književne novosti. — Mnogovrstne novice. — Popotne črtice. (Dal.) — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem.**

(Dalje.)

Kako vse drugači je pa taka leta, kedar sadje ne obrodi, kakor je to — na priliko — letos. Nobenega „Nemca“ ni v dolino, mali gospodar obhaja ves potr svojo sadno drevje, mislé si: oh! kaj bode G. z menoj naredil? Obljubil sem mu, da mu plačam dolg „ob češnjah in marelicah“, zdaj pa je vse drevje prazno! — Kaj bode pa še le tisti mož z rdečo kapo, tista „sekatura“ ali kakor mu že pravijo, z manoj naredil? Davkov še nisem vseh plačal, na, sadja ni pa nič, da bi iz njega denar naredil? In lanskega prešiča pa tudi še nisem plačal, a zdaj bi imel družega kupiti, pa s čem? E, Bog pomagaj! že vidim, da ne bode drugače, kakor da zaženem „sivko“ na sejm! — Tako tarna majhni posestnik kmetič. Večji posestnik ima še vina v kleti, a kaj pomaga, kupca ni, in da bi tudi bil, vino je še prepoceni, ni še za prodaj; delavce, posle, davke itd. vse je pa vendar plačati treba. Kaj mu je storiti? E saj bodem ob sv. Jakobu ali pa za Šmarne dni vino prodal, voli se bodo tudi poredili, in vsaj nekaj vinske letine bode vendar tudi letos; k G—u grem, da mi par sto forintov posodi, dasiravno vem, da bodem presneto slane obresti od njih plačati moral in vsega tega bi mi ne bilo treba storiti, ako bi Bog kaj sadja dal. — Tako tarna boljši večji posestnik. Krčmar sloni na durih, ter toži memogredočemu sosedu: Jernej, vidiš, kako je letos lepo mirno pri meni, lansko leto kako živo je bilo o tem času, v izbi, na vrtu, tu na dvorišči in povsod, no; več sem stočil v enem dnevu kakor letos celi božji teden, če ne skoraj o štirinajstih dneh. Vidiš no, Jernej, tako je le, kedar Bog sadja ne dá, pa upajmo, da bode k letu boljše. In cela vas je nekako čudno tiha, mirna, reklo bi se skoraj, da žalostna, kar se posebno ob nedeljah po krščanskem nauku prav dobro pozná. Vse pa za to, ker ni sadja, torej tudi ne cvenka.

In, glejte! kakor se godí po sadjerejskih srenjah v slabih sadnih letih, tako se godí v nesadjerejskih zeló vsako ljubo letó uže celó, ako trta le malo ali pa še celó skoro nič ne obrodi. Sleherni vipavski kmetovalec, se sme reči, prevzame z očetovim premoženjem tudi več ali manj dolgá, katerega se nadja, nekoliko s priženjeno doto, posebno pa z vinsko letino poplačati. A preteče eno leto, preteče drugo, tretje itd., dobre vinske letine

pa le noče biti, tasta ali svaka pa tudi ne more za ženinino doto tožiti, ker bi ga razdejal; vrhi tega pa še v preteku petih let turšica dvakrat slabo obrodi, tako da si jo mora po 6 do 8, če ne še več mesecev kupovati. Dolg postane tako od leta do leta za par sto forintov večji. Konečno pride tak posestnik — kakoršnih je v vsaki posebno nesadjerejski srenji velika velika večina — tako daleč, da v štacuni ali kjer si bodi živeža ali pa denarja na „puf“ več ne dobí, razen ako uže naprej vinsko letino — se ve da jako poceni — ne za kapital, ampak za obresti le ne prodá. No, in naj bode par let zaporedoma vinska letina tako slaba, da še za dolžne obresti več ne zadostuje, no potem — rêpi so se vé da pod takimi razmerami uže davno skora vsi ali pa res vsi iz hleva — potem ga zgrabi upnik za kapital in obresti, posestnik pa ravno tako svojega v ravno tako slabi ali pa še slabši koži živečega svaka, — in konec vsega tega je potem ta, da v nedeljo po maši „rihta“ naznaniti dá, da ta in ta dan bode temu in temu posestniku vse na javni dražbi prodano.

Nikakor ne morem tajiti, da bi se tako tudi po sadjerejskih srenjah ne godilo, a to morem iz lastne izkušnje trditi, da ne v tako veliki meri, kakor v nesadjerejskih, kajti ako je kmetovalec dolžan, vendar ima veliko veliko večje upanje, svoj dolg ali pa vsaj dolgá obresti poplačati, ker ni le edino na vinsko letino, ampak tudi na sadno navezan. Kako vse drugače je slišati, na primer, Slapenca, kedar se zadolží, in kedar se vpraša, kedaj da bode denar vrnil, ali pa turšico itd. plačal; — kako vse drugače Šent-Vidca ali pa Podražana. Slapenc odgovorí: E, bode Bog dal češnje, in plačal bodem ob češnjah, ali pa, če ne bode češenj, pa ob marelicah, hruškah, ringlotah itd., in pa vsaj bodem vendar tudi kaj vina pridelal, če Bog hoče. Št. Videc pa nima druge tolažbe, kakor: „plačal bodem ob bendimi.“

In neovrgljiva resnica je, da se nahaja v nesadjerejskih srenjah, pri primeroma veliko večjem posestvu veliko več uboštva, kakor pa v sadjerejskih, pri primeroma veliko manjšem arealu.

Sadjereja je resnično še dandanes za vipavske kmetovalce važen faktor, kajti to vendar ne more biti vse eno, ali se sliši: „Slapenci dobili so letos več kakor 8000 gold. za sadje“, ali pa: „Podražani in Šentvidci skupaj niso za vse sadje 1000 gold. skupili“, dasiravno je sam Šentvid skoro petkrat večja srenja memo Slapa.

Pa na vse zadnje je še vsa dandanašnja vipavska sadjereja, vsa sadna kupčija, proti temu,

kar bi lahko bila — prava ničla; kajti ne le da je, žalibog, še dosti srenj tako rekoč še prav brez vse sadjereje, kakor, na priliko, Podraga, Šentvid z vsemi podsrenjami, Lozice, Šturje, Vrabče itd., ampak še celó v takih srenjah, v katerih se uže danes primeroma dosti sadja prideluje, kakor v Vrhpolji, Budanjah, Slapu itd., pridelovalo bi se ga kaj lahko vsaj petkrat toliko in pa veliko finejšega.

(Dalje prihodnjič.)

Ne zna ne vsaka dekla molzti!

Mnogokrat se nahajajo bolna vimena pri kravah, posebno tako imenovani „volčič“ ali „sajevec“, in iščejo se vzroki teh bolezni vse drugod, kakor pri okornih deklah, katere molzti ne znajo. Večkrat so celó copernice krive volčiča na vimenu.

Naj razjasnimo to reč s tem, da pregledamo, kako je vime vstvarjeno. Vime je skupina žlezic, katere iz krvi mleko delajo in se zato „mlečne žlezice“ imenujejo. Te mlečne žlezice izlivajo narejeno mleko v majhne posodice, iz katerih potem po drobnih cevčicah v štiri sesce teče. Tam, kjer sesci v vime prestopijo, se otipa neki trd, kakor hrustančast obroček. Ti obročki gori pri sescih pa niso nič drugoga, kakor miške (muskelni), ki zapirajo tok mleka iz vimena v sesce in prav te zapiralne miške so vzrok, da krava mleko, če hoče, pridržuje tako, da ga dekla izmolzti ne more.

To je treba pred vsem vedeti, kajti v gori navedenih obročkih je iskati mnogokrat vzroka prav hudih vimenskih bolezni in to na dvojni način.

1. Če nerodna in okorna kravarica pod tem obročkom polne sesce močno nategne in jih potem hitro izpusti, se nagloma v sescu napravi trda, podolgastokrogla oteklina, krava ne molze več, v vimenu nastane bolečina in iz tega mnogokrat huda bolezen vimenska. In zakaj to? Zato, ker zapiralni obroček je kravarica tako zeló doli potegnula, da se, ker je premalo elastičen, ne skrči gori v prejšnjo lego, ampak kot huda ovira v mlečni cevki ostane. Mleko po tem takem nad to bunko zastaja, mlečna žlezica oteče in vnetje nastopi z vsemi svojimi nasledki. To je ta dosihmal malo poznani vzrok mnogovrstnih vimenskih bolezni.

2. Če pa nasproti nevedna in okorna kravarica polne sesce prav visoko gori prime, potem tudi prav lahko obroček prehudo stisne in otisne; to pa zopet zapiralni obroček tako zdraži, da se vname in oteče. Iz vsega tega je tedaj razumljivo, zakaj pod rokami okornih kravaric lahko molzne krave postanejo težko molzne, in zakaj pametna kravarica iz težko molznih krav polagoma naredi lahko molzne.

Da se ne zgodi to, kar je bilo pod številko 1 rečeno, naj kravarica sesce pred molzo dobro omoči, jih rahlo gladi, da ohlapnejo zapiralne miške. Sploh naj se sesci hitro ne nategnejo, da potem prehitro nazaj ne skočijo. Če pa je po navedenem vzroku bolezen na vimenu nastala, takrat naj se ravna tako-le: Bolni sesc naj se z maslom dobro namaže in potem z volneno vrvice od spodej gori na okroglo močno oveže tikoma do tistega mesta, kjer sedi preveč nategnjeni obroček, kateri se potem nekoliko navzgor potisne. Sesc naj se tako ovezan nekoliko časa pri miru pusti, potem pazi nova oveže toliko bolj navzgor, kolikor bolj se je med tem obroček nazaj pomaknil. Ta oveza naj ostane nekoliko dni na sescu; da pa vendar mleko tudi iz tako ovezanega sesca odtekati more, naj se va-nj rahlo vtakne koščena mlečna cevka.*)

*) Take mlečne cevke se menda dobijo tudi pri nožarji gosp. Hofmanu v Ljubljani. Vred.

Kako lahko se pod številko 2 popisane bolezni odvrnejo, se razvidi samo po sebi, če le dobre volje ne manjka se podučiti v tem, kako je vime vstvarjeno. Tudi tukaj je treba za odtok mleka skrbeti s pomočjo mlečnih cevč. Vneto vime naj se z mrzlo vodo umiva in kravi dajejo zdravila hladilna, med katerimi je solitar najbolji, če se ga kaka dva lota dá v škafr mrzle vode.

Po vsem tem je jasno, da ne zná vsaka dekla umno molzti in zakaj da v Švajci imajo raji, da može krave molzejo. V tem tiči velik kapital gospodarja, katerega nevedna in okorna kravarica lahko vniči samo po nevednosti, da ne pozná, kako je vstvarjeno vime.

Oenolin, novo sredstvo za čiščenje in pripravljanje vina.

To čistilo, iznajdba necega gospoda R. G. Büstenbinderja je neki čudodelno sredstvo, da postane mlado vino takoj čisto, stalno in za izvoznjo sposobno. Kdor želi pobliže se seznaniti z oenolinom, kateri je sedaj še skrivnost, naj stopi v dogovor z grofom Henrikom Attemsom v Lechwaldu poleg Gradca. Tako beremo v zagrebškem „Gosp. listu“.

Letošnja letina v našem cesarstvu do srede meseca julija.

Po poročilih, ki so došla c. k. ministerstvu poljedelstva.

Na ogerskih planjavah, na Hrvatskem in v Slavoniji, v nižinah českih, moravskih, galiških in v Bukovini so pričeli rž žeti v družem tednu meseca junija. Delo je oviral dež in je tudi na izid žetve neugodno vplival. V tem oziru je letina slabša, nego je bila leta 1877. in 1878. Koliko se je rži pridelalo, tega se zdaj ne more določiti; v obče se lahko reče, da v severno-zapadnih deželah je letina srednja; tako tudi na Ogerskem. Rž je lepa.

Pšenica se ni zadovoljivo obnesla na Primorskem in v Dalmaciji. V Istri je velik del pšenice prezgodno dozorel. Te dežele ne bodo dosti letos pridelale, ker so tudi malo pšenice nasejale. Na Ogerskem je pšenica srednje dobro izpadla. Zato je cena pšenici uže danes poskočila.

O ječmenu so dobri glasi s Českega in skoraj vseh planin tudi iz Tirolov, neugodni pa z Moravske, Šlezije, Gališke, s Krasa in Ogerske.

Oves se je povsodi dobro oponesel, tako se poroča tudi o sočivju.

Koruza dobro obeta, in je uže v cvetju na Dolenje Avstrijskem in Ogerskem.

Ajda pomladna kaže na Dolenje-Avstrijskem in Gališkem dobro.

Lan se hváli posebno letos na Kranjskem in Koroškem. Na Štajarskem in drugod ne bo prida.

Krompir raste prav lepo, al na Gališkem je na več krajih pričel gnjiti.

Korenje in pesa povsodi v rasti zaostaje. Na Ogerskem so posebno gosenice dosti škode napravile.

Košnja še ni povsodi dovršena. Sena je veliko, a na mnogih krajih se je pri sušenju več ali manj oškodavalo.

Vino se navadno ali počasi razvija. Kakošno bode, to je odvisno od jesenskega vremena, ker se je razvijanje grozdja zakasnilo. Pridelek vina se letos tako-le more soditi: na Ogerskem in Hrvatskem je letina vinska

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četr leta 1 gold.; pošilja po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četr leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 13. avgusta 1879.

Obseg: Slovenski vinorejci, kako je? — Še enkrat oenolin, novo iznajdba vinorejcem. — Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem. (Dalje.) Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Vraže starih in novih časov o številkah. — Jezikoslovne opazke. (Dalje.) — Književne novosti. — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Slovenski vinorejci, kako je?

Naj to vprašanje bolj določno stavimo tako-le: ali pošljejo vinorejci štajerski, kranjski in primorski kaj veliko in dobrega vina v razstavo na Dunaj?

„Novice“ so vinorejcem uže davno objavile vabilo dunajskega vinorejskega kongresa o razstavi vinski, ki bode prihodnji mesec na Dunaji. Ker se v časnikih bere, da se je oglasilo uže mnogo vinorejcev iz različnih dežel avstrijskih, smo radovedni, ali je tudi naših vinorejcev kaj med njimi, kajti zadnji čas, da napové dunajskemu razstavnemu odboru, kdor kaj pošlje v to razstavo, izteče uže 15. dne t. m. (dan vélicege šmarna).

Razstavni odbor je vse storil, da se vinorejcem polajša razstava: vse železnice peljejo vina po znižani vožnini in od prostora, kjer se vino in dr. razstavi, ne bode nič prostornine plačati.

Ne bodimo tedaj zadnji, vsaj imamo tudi dobra vina!

Se enkrat oenolin, nova iznajdba vinorejcem.

Tudi v časniku kmet. družbe koroške beremo članek, ki s toplo besedo priporoča oenolin v poskušnjo vinorejcem, kateri želijo svoje vino popolnoma čisto in stanovitno narediti. Z oenolinom se dadó tudi srednja vina tako popraviti, da dobijo kupca tudi zunaj dežele. Uže po prvem vrenju, ko se je vino še le deloma sčistilo, se more v čist sod preliti ter v malo tednih kot dobro stanovitno vino v kupčijo postaviti.

S tem se pa noče ta nova iznajdba kot univerzalno sredstvo priporočati, katero bi vsako vino popolno predrugačilo, ampak trdi se le to, da oenolin vino okusno naredi s tem, da tiste snove odstrani, ki so bile do bremu okusu na poti in kar se ni dalo po družih sredstvih doseči.

Na kratko rečeno: oenolin vino naredi popolno čisto, stanovitno in za izvožnjo sposobno.

Oenolin je, kakor smo zadnjič v našem listu povedali, iznašel gosp. R. G. Bürstenbinder v Hamburgu; kaj je pa oenolin, to je še skrivnost. O njegovi vrednosti se bodo neki letos po vseh vinskih krajih ž njim

skušnje delale, da se pokaže, ali je ta nova iznajdba zares tako neprecenljiva, kakor se jej hvala poje.

Nadjamo se, da se bodo tudi vsi slovenski vinorejci zanimali za oenolin in da ga bo posebno slapenska vinorejska šola na vse strani poskusila.

Grof Henrik Attems v Lechwaldu pri Gradcu, ki si hoče po vsi svoji moči za vpeljavo oenolina v Avstrijo prizadevati, pové vsacemu kaj več o oenolinu, kdor se na-nj obrne.

Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem.

(Dalje.)

Sadjereja je dandanes za tiste vipavske kmetovalce, kateri jo gojijo, a ne manj tudi za take, kateri je ne gojijo — za te se vé da v negativnem smislu — resnično uže velevažen faktor postal. O tem se posebno potem prepričamo, ako tudi vipavsko vinorejo v poštev vzamemo, ter si njene dandanašnje razmere nekoliko bliže ogledamo.

To je sploh dobro znano, da si je vipavski kmetovalec nekđaj, to je, kakor pravimo „v dobrih starih časih“ ves za obleko, pohištvo, davke in kolikor toliko tudi za živež — posebno ako je turšica spodletela — potrební denar iz vinske letine naredil, kajti drugi príslužek, kakor za živino, osobito pa za sadje strženi, bil je le bolj izginljiv. Tako kakor nekđaj, bi imelo tudi danes biti, pa — ni. In zakaj ne? Zato ne, ker je prvič resnica, da so dobre vinske letine čedalje bolj redke, — drugič zato ne, ker se ne more, ako bi Bog tudi dobro vinsko letino dal, nikakor toliko vina pridelati, kolikor se ga je nekđaj, kajti dobro obdelanih vinogradov, sploh rečeno, dobro obdelanih trt, najde se v vipavski dolini uže presneto malo, v primeri k nekđanjimi, ne polovice, ampak tudi tretjine ne več; — tretjič pa zato ne, ker je dandanes veliko težavneje, ali — dá kar naravnost rečem — popolnem nemogoče pridelanega vina tako lahko in tako dobro prodajati, kakor se je prodalo nekđaj.

K prvemu vzroku mi ni nič kaj dodati, kajti dobra letina odvisna je od vse drugačnih okoliščin, kakor pa od edine kmetovalčeve marljivosti. K družemu dodati pa moram pojasnilo ali dokaz, in ravno tako k tretjemu. Da se v vipavski dolini še tretjine dobro delanih trt ne najde memo nekđaj, temu ni nikakor to vzrok, da bi znabiti Vipavci leni, ne marljivi postali bili; to ne, Vipavci so pridni, marljivi in delavni kakor

nekdaj, ali morebiti še bolj, delajo „kakor živina“, osobito v primeri z drugimi jugoslovanskimi kmetovalci. Da se v vipavski dolini tretjina nekdanjih dobro delanih trt ne najde, temu je vzrok pred vsem to, ker se je nekdanje, ko se je še vipavsko vino prav lahko in dobro prodajalo — posebno ob času najhujšega razsajanja trtne bolezni na Italijanskem — veliko preveč vinogradov, sploh trt zasadilo, brez ozira na to, da bodo trte, preje ali pozneje, dasiravno znabiti na najboljšo puščo vsajene, v rodovitnosti pojenjale, čisto opešale ter gnoja zahtevale, ne gledé tudi na to, da se potem več obdelovati ne bodo mogle. Matija Vrtovec je bil prvi, kateri je Vipavce na to opozoril, da treba tudi trtam gnojiti, Vipavci so se mu smijali, in gotovo pred vsem zaradi tega, ker so si mislili, „kje bomo pa gnoja jemali, saj ga še za krompir itd. pomanjkuje“. In res! čas, ko trta brez gnoja v vipavski dolini več roditi noče, je dospel. Vsak pravi, previdni kmetovalec, kateri dolino v prvič vidi, more koj do sklepa priti, da je v nji veliko veliko preveč vinogradov, v primeri s senožeti, mejami, njivami, sploh gnoja potrebnimi zemljišči, in od tod izvira pred vsem tu večje, tam manjše zanemarjanje vinogradov trt. Razen tega je pomanjkanje delavcev in to še dragih delavcev. Delavec, kateri na Hrvaškem, na pr., 25 do 30 kr. na dan stane, stane v Vipavi 65 do 70, pa tudi 80 kr. To pa na obdelovanje vinogradov kaj močno upliva.

Gotovo ne manj upliva pa tudi uže splošno iz vedno slabih letin, iz vedno rastečih davkov, iz vedno niže vinske cene izvirajoča ubožnost.

Veliko težavneje ali pa, kar naravnost rečeno, skoro popolno nemogoče je, vipavsko vino tako lahko in drago prodajati, kakor nekdanje, pred vsem zaradi tega, ker mu je dandanes vsled železnice konkurenca veliko prevelika. Na Ogerskem, Hrvaškem in tudi drugod pridekuje se vino z veliko manjšimi stroški kakor v Vipavi, kajti prvič je tam zemlja tako lahka, da je v primeri k vipavski le igrača jo obdelavati, — drugič imajo tam, kakor je uže bilo omenjeno, delavcev kolikor hočejo, in to prav po ceni, — tretjič, rodi jim tam trta tako rekoč „na klubaj“ kaj obilno. In tako pride, da stane Ogra ali pa Hrvata liter vina polovico, ako ne še veliko manj pridelovalnih stroškov kakor Vipavca. Zakaj bi ga torej lahko toliko cenejše ne dal?

Vrh vsega tega se še v Cislajtaniji zoper ponarejanje in pomnoženje vina postave kujejo, med našimi producenti se pa posebno o kvantitativno najslabših letinah, ako bi tudi nikake dotične postave ne bilo, na kaj takega še zaradi sosedove zavisti in nevošljivosti misliti ne sme! Med tem, ko pri nas postava veleva: „ti vinorejec ne smeš svojega pridelka pomnožiti ali pa zboljšati“, med tem, ko pri nas sosed na soseda „križajte ga!“ upije, ako izvé, da si je on svoj vinski pridelek po umetni poti kaj pomnožil ali pa le izboljšal, — med tem ali pa v kljub vsemu temu je pa tam unikraj Litave pod ogersko krono vse dovoljeno. Postava molčí, ker je ni, sosed sosedu pa po pregovoru, „da vran vranu oči ne izključuje“, k vsemu nič ne dé. In tako se godí, da se v Gorici, Trstu, še celó v Postojni, na Razdrtem itd. pod imenom „hrvaško vino“ tudi po 9 goldinarjev hektoliter hrvaškega „petiota“, ne pa vina dobí, kajti po tej ceni moglo bi se pravo hrvaško vino le potem v Postojni itd. oddajati, ako bi se tam doli čisto zastonj dobivalo, to je, kradlo. Ubogi Vipavec pa ne more svoje s krvavimi žulji pridelane „poštene kaplje“ nikakor v denar spraviti!

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

* *Vrednost kurjeka.* Gnojna moč kurjeka je blizo taka, kakor mnogo hvaljenega peruanskega guana, le da ima kurjek več vodenih delov v sebi. Za vse poljske sadove je tedaj izvrsten gnoj. Zato naj bi noben gospodar ne zanemaril v kurnike potresati mavca (gipsa) ali pa suhe prsti, če mavca nima. Ena kokoš naredí v kurniku leto in dan okoli 10 funtov gnoja. Zato zasluži kurjek, da ga kmetovalec in vrtnar po njegovi vrednosti cenita. Z gnojem 50 kokoši se dá en oral zemlje precej dobro pognojiti.

* *Koli, ki se pristavljajo sadnim drevesom,* se po skušnjah angleških naredijo prav trpežni, če se namažejo s kuhanim lanenim oljem, kateremu se je toliko ogelnega prahu primešalo, da je zmes tako gosta, kakor so navadne oljnate barve. Mož, ki je to iznašel, trdi, da so konci kolov, ki so več let v zemlji bili, še prav tako trdni bili ko takrat, ko jih je v zemljo vtaknil.

Gospodarske novice.

* *Prvo štajarsko mlekarsko društvo* se je osnovalo v Gradcu, kjer se je več kmetovalcev graške okolice združilo. Namen je: prejemnikom prodavati snažnega, neskvarenega mleka in mlekarskih pridelkov, posestnikom pa zagotavljanje zanesljivih in dobrih kupcev. Do sedaj je društvu pristopilo 15 kmetovalcev s 150 kravami. Ovo društvo obeta srečen vseh in je sploh prvo v Avstriji za mestne potrebe in blizu mesta osnovano. Delovati začne precej bližnjo jesen.

* *Vabilo k odlikovalni dirki s kobilami Ljutomerskega plemena* z eno vprego 8. septembra t. l. ob dveh popoldne, razpošilja gosp. Avg. Šenkli, grajščak v Lukavcih v imenu društva v trop konjerejske podružnice v Ljutomeru na Štajarskem. Prostor za vožnjo je na Cvenskem pašniku. 1. darilo znaša 30 gld. v srebru, 2. darilo 25 gold. v srebru, 3. darilo 20 gold. v srebru, 4. darilo 18 gold. v srebru, 5. darilo 15 gold. v srebru, 6. darilo 12 gold. v srebru, 7. darilo 10 gold. v srebru, 8. darilo 6 gold. v srebru, 9. darilo 5 gold. v srebru, 10. darilo 3 gold. Kateri izmed dirkalcev bode imel najprilicnejšo vprego, dobí za to kot odlikovanje 6 gld. srebra. Za darilo poganjati se morejo samo kobile Ljutomerskega plemena, to je, take, ki se redijo v Ljutomerskem, ormoškem in gornjeradgonskem sodnijskem okraji, in sicer brez ozira na starost. Oglašanja se sprejemajo do 7. septembra t. l.

* *Živinska kuga* je tudi v Dalmaciji in Gališkem prenehala in je torej cela Avstrija te nadloge prosta, Bog daj nam za mnogi čas!

* *Limonova drevesa na Laškem* tako zeló bolehajo, da je ondašnje ministerstvo poljedelstva 3000 lir za darilo razpisalo tistemu, kdor najboljšo knjigo spiše v poduk, kako s temi drevesi ravnati, da se odvrne bolezen ali uže začeta zatara.

* *Kokoši in purani* na Hrvatskem in v Slavoniji zeló crkajo. Bolezen se kaže kužna, in brž ko ne izvira od velike vročine, pomanjkanja frišne vode za pijačo in nesnažnosti kurnikov ali družih prostorov, kjer biva perutnina. Zato je treba, zdravo žival nemudoma ločiti od bolne, dajati vsem čiste vode, kateri se sme tudi na vsak liter primešati pol grama karbolne kisline. Crknena žival naj se globoko na oddaljeno mesto zakoplje, kurniki in druga mesta, kjer je bolna žival bila, naj se dobro pobelijo z apnom.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljana po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 27. avgusta 1879.

Obseg: Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem. (Dalje.) — Kmetijstvo — obligaten predmet v ljudskih šolah na Francoskem. — Čebolorejska skušnja. — Kedaj je treba za odpis davka gospóski naznaniti škodo po ognji, povodnji, toči ali kaki drugi vremenski uimi, da se čas ne zamudi? — Shod antropologov in zgodovinarjev v Ljubljani. (Konec.) — Jezikoslovne opazke. (Dalje.) — Zakaj gre Andrassy? — Popotne črtice. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem.

(Dalje.)

Sicer se pa tudi nikakor tajiti ne more, da Vipavci, kar se tiče naprave vin, tako ne postopajo, kakor bi morali. Dosti preveč gre še „po starem“.

Večkrat sem imel uže priliko, postojnske in druge gostilničarje slišati: „napravljajte Vipavci taka vina, da bode hrvaškemu ali štajerskemu itd. podobna, pa bode šlo“. Večkrat tudi sem imel priliko „vipavca“ v takih krajih in takih gostilnicah sam piti, katerih duri bi se smele takoj zapreti, kakor hitro bi se izvedelo, da se tũ „vipavec“ toči; vino je bilo za oko in jezik pravo, a šlo je, za kar je kdo hotel; eden ga je pil za „bize-larja“, drugi za „hrvata“, tretji za „štajerca“, vsak po svoje. Sicer se pa tudi nikakor tajiti ne more, da se — žalibog na veliko škodo vipavskim vinorejcem — o vipavskem vinu dosti dosti preveč predsodkov, dosti preveč, da kar naravnost rečem, gnjusnega obrekovanja gojí.

O vsem tem dalo bi se še mnogo resnobnega, žalostnega pa tudi v smešnost segajočega pisati; al to mi danes namen ni; držati se moram stvari.

No, stvar je pa uže taka, da dandanes vipavski posestniki, bodi-si kajžarji ali grajščaki, s celó majhno izjemo o slabem stanju tožijo. „Kaj bode z nami! Kmetija nič več ne nese, saj še trť obdelovati ne moremo več; česa se hočemo lotiti, da bomo izhajati mogli?“ To je vsakdanja tožba, katera se sliši zmerom in povsod. Da bi se slabe vinorejske razmere v kratkem predru-gačile, zboljšale, na to ni misliti, kajti proti temu so tako rekoč naravni vzroki vipavske trtoreje in kletarstva samega, — proti temu so tudi moralni vzroki, kakor predsodki itd. Proti temu so pa še pred vsem avstrijske vinsko-trgovske razmere, katere se nikakor predrugačiti ne dajo, kajti abotno bilo bi misliti, da bi se mogle avstrijski vinski kupčiji v državi sami vvožne in izvožne colnine naložiti, izvzemši to, da bi bilo mogoče, Oggersko proti Cislajtanciji, in ravno tako narobe za inozemstvo pripoznati. Trgovina in obrtnija daje, kakor je sploh znano, v primeri s kmetijstvom veliko več, posebno pa malotrudne dohodke; al da bi vsi vipavski kmetovalci trgovci in obrtniki postali, je pa zopet „absurdum“. Pustimo še ono, sicer mogočo pa nikakor lahko izpeljivo pomočno pot, to je, izseljevanje v boljše dežele iz računa, in prepričali se bomo, da ima vipav-

ski kmetovalec le sam v sebi, v svojem stanu, in nikjer drugod pomoči iskati. Ako vinoreja uže danes tako malo nese, ako tudi upanja ni, da bi se še toliko za časa zboljšala, da bi uže prepozno ne bilo, zakaj bi se Vipavci druge kmetijske vejice, zakaj bi se resnobno sadjereje v veliki meri ne lotili? — Vsakovrstno sadje, in to posebno prav zgodnje, postalo je, odkar so južne dežele po železnicah s severnimi zvezane, kaj važno trgovinsko blago. Da je temu res tako, dokazal sem uže v pričetku tega sestavka — res, da z nekoliko humorističnim načinom — z navedenjem razlik med nekdanjo in dandanašnjo vipavsko sadno kupčijo. Veliko več dokaze, da je temu res tako, še zajemamo kaj lahko iz družih avstrijskih južnih dežel, iz goriško-primorske, osobito pa južno-tirolske. Koliko sto in sto vagonov sadja ne gre vsako leto iz Gorice in Kormina na Dunaj in druge kraje! Koliko tisuč le iz južnega Tirolskega, kakor iz Bocna, Trienta, Merana itd.! Na južnem Tirolskem je v novjšem času — to se sme kar naravnost trditi — sadna kupčija najvažnejša cele dežele; vinska, svilna in vse druge, so uže precej let sem popolno nazaj pomaknjene. In pri vsem tem, da se iz teh dežel toliko sadja izvaževa, ni ga nikdar, tudi v najboljši letini ne preveč, ampak vedno le premalo. I kako bi ga tudi premalo ne bilo, ako pomislimo, da imajo te, primeroma tako majhne dežele, za vse severne avstrijske in vse neavstrijske dežele zgodnje sadje pridelovati.

Kako bi ga še mnogo mnogo premalo ne bilo, ako še dalje pomislimo, da se vse zgodnje sadje, katero se dandanes na sever izpeljuje, le za največo gospódo izpeljuje, kajti dosti premalo ga je še, da bi mu cena toliko padla, da bi ga mogel tudi premožni mestjan, kaj še le manj premožni človek kupiti. Da, jaz grem še dalje in rečem, ako bi vse južne avstrijske dežele, čez in čez edino samo sadje pridelovale, in ako bi se do zadnje češnjice ne izpeljalo, — še bi ne bilo samo v avstrijskih severnih deželah zgodnjega sadja toliko, kolikor je, na primer, v dobrih pomarančnih letinah pomoranč v Trstu, kjer si more vsak fakin pomorančo za 1 krajcar kupiti. In pri vsem tem je pomorančja reja za Sicilijo itd. ena najvažnejših kmetijskih vejic. In jez grem celó še dalje in si upam kar naravnost trditi, da južnega zgodnjega sadja se ne bode nikdar zadosti, kaj še le preveč pridelovalo, ako se v socialne razmere prebivalstva severnih dežel kar mahoma nepričakovana vesoljna prekucija ne vrine, kar pa skoro še mogoče ni. Nikakor se ne sme pozabiti, da kupčija

zgodnjega sadja tudi nikakoršne konkurence nima in da je skora tudi imeti ne more, kajti ona je odvisna od ugodnega podnebja, katero se pa nikakor po volji človeški prestvariti ne dá.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetijstvo — obligaten predmet v ljudskih šolah na Francoskem.

Ko smo čitali poročila o novi šolski postavi, katero je nedavno sklenil francoski senat in vsled katere se ima v vseh ljudskih šolah podučevati mladina o kmetijstvu kot enem najglavnejših predmetov, nehoté smo morali spomniti se prošnje, katero je centralni odbor naše kmetijske družbe uže drugi pot ministerstvu podal. V tem pismu prosi družba kmetijska, naj bi se prestrojil na našem ljubljanskem učiteljišči poduk o kmetijstvu tako, da bi bili po izvršenih študijah naši mladi ljudski učitelji popolno sposobni, podučevati kmečko šolsko mladino o oni stroki, to je, o kmetijstvu, s katerim se bo velika večina ljudskih šolarjev po izstopu iz šole pečala in si iskala vsakdanji kruh. Oni predlog, katerega smo tudi mi v našem listu toplo zagovarjali, je med drugim zahteval, da se ima na predrugačeni preparandiji namestiti kmetijsk strokovnjak, kajti le tak more res vapešno predavati nauk kmetijstva temeljito znanstveno in praktično.

Prav tako, kakor smo poudarjali, da bi moral učitelj kmetijstva, na učiteljski pripravnici nameščen, tudi predavati bogoslovcem in tudi po deželi popotna predavanja imeti, veli, čujte! francoska nova šolska postava. Veseli nas, da je francoski senat prav tistih nazorov o kmetijskem poduku, kakoršne smo mi v našem listu v preteklem letu razvijali.

Upajmo, da tudi pri nas v Avstriji novi kmetijski minister sprevidi to potrebo ter vvede v sporazumu z učnim ministrom prepotrebni kmetijski poduk, katerega francoski narodni zbor tako visoko ceni, čeravno je kmetijsko gospodarstvo na Francoskem na jako visoki stopinji. A praktični Francozi dobro vedó, da imajo le v tem se iskati vzroki, da so zamogli take grozovite udarce, kakor jim jih je prizadelo leto 1870., pretrpeti, ker uže poprej so skrbeli za blagostanje kmetovalcev in obrtnikov. Mi sicer nikakor nismo častitelji in občudovalci ranjcega cesarja Napoleona III., a vendar radi pripoznamo, kakor to pripoznava tudi slehern Francoz, bodi si katere koli politične stranke, da je kot vladar silno veliko storil za povzdigo obrtnije in kmetijstva. Blizo 1000 milijonov frankov se je porabilo za prospeh narodnega gospodarstva, in prav ta kapital je tako bogate obresti donesel, da tudi najhujše katastrofe niso mogle Francije polomiti na tla, tudi za malo let ne, ampak videli smo, kako so domoljubno drli toliko obrtniki kakor tudi kmetovalci k podpisovanju državnega posojila znanih milijard.

Pri nas sedaj vse toži in jadikuje, da ni denarja med ljudstvom, da vse je zadolženo, da posestvo za posestvom propada, in čujte! na Francoskem so v preteklem letu nad 1000 milijonov frankov vložili v razne hranilnice.

Pri vsem tem pa modri patriotični francoski senat postavno zahteva, da se zanaprej v sleherni ljudski šoli kmetijstvo kot glavni predmet podučuje, in da kolikor je okrajev (departementov), toliko ima biti kmetijskih popotnih učiteljev. Podučni načrt obsega vse gospodarske stroke, katere so važne za dotične okraje. I tudi ta ukaz kaže, da so Francozi praktični, ki ne merijo vseh krajev po enem in istem kopitu, ampak da ima biti poduk praktičen, krajnim potrebam

primeren; vse kar ni potrebno, se opusti, da ne jemlje časa, kateri se lahko za kaj boljšega izkoristi.

S to postavo je tedaj francoski postavodajalni zbor zopet pokazal, da je prepričan o veliki važnosti kmetijstva za razvoj in srečo države, ter da v tem oziru sploh v narodnem gospodarstvu prekosi vse druge postavodajalne skupščine v Evropi, posebno pa našo Avstrijo-Ogersko.

Toliko let smo prosili za kmetijsko šolo, katero imajo skoro vse druge dežele v cesarstvu, le Kranjsko ne, a nismo je dobili. In vendar kmetijskega poduka prav krvavo potrebuje naše kmečko ljudstvo!

Zato naj ponoví glavni odbor naše kmetijske družbe svojo vlogo in prošnjo, da se saj na učiteljišči vpelje temeljit gospodarsk poduk. Ako hoče visoka vlada, da bi napredoval nadaljevalni kmetijski poduk na ljudskih šolah, naj skrbi za to, da se poprej izšolajo za kmetijsko podučevanje sposobni učitelji, ker le od takih res popolno primerno v gospodarskih strokah izurjenih učiteljev se more pričakovati, da bo kmetijski poduk razširil se povsod, posebno pa med šolsko mladino, katera ima mehko srce, v katero se lahko vcepi vse dobro, tedaj tudi ljubezen in razum za kmetijstvo. Polovičarstvo v tem oziru zeló malo koristi, morda še škoduje, ker plitvost in netemeljitost daje lahko povod zasmehovanju in ni ga hujšega udarca za prospeh kmetijskega izobraženja, kakor je to, da dobí trmast kmetovalec priliko zasmehovati kako novo nepovoljno, morda res nespametno nastavljeno in izvršeno poskušnjo.

Subvencije za povzdigo raznih gospodarskih strok, na pr. za zboljšanje živine, sadjereje itd. so sedaj uže silno pičle postale, naj se nam tedaj vsaj za temeljiti in dobri kmetijski poduk skrbi!

Čebelorejska skušnja.

* *Zdravilo zoper gnjilobo.* Vzemi eno ali dve žlici medú, nekoliko navadnega cukra, in to naj se dá bolnemu panju zjutraj ali zvečer in ponavlja drugi dan in če treba štiri- ali petkrat. Če je pa panj zeló gnjil, naj se mu matica zapre kakih 8 dni, pa bode gotovo zdrav.

Čebelorejce utegne mikati, da izvedó, kako se je ta mesec čebelno branje na ajdi vèdlo pri nas: 15., 16. in 17. dne t. m. so panjovi nabrali 1 funt, 18. dne $\frac{1}{2}$ funta, 19. dne $1\frac{1}{4}$ funta, 20. dne 2 funta, 21. dne $2\frac{1}{4}$ funta, 22. dne $2\frac{1}{2}$ funta, 23. dne 3 funte.

Dobeno pri Mengšu 24. vél. srpana.

F. R.

Kedaj je treba za odpis davka

gospóski naznaniti škodo po ognji, povodnji, toči ali kaki drugi vremenski uimi, da se čas ne zamudí?

C. kr. upravna sodnija na Dunaji je 1. aprila letošnjega leta pod števil. 574. prošnjo nekega grajščaka v Galiciji za odpis davka na zemljišči, po povodnji poškodovanem, odbila zato, ker se je še le 14 dni po škodi obrnil do c. k. okrajne gosposke. V rzsodbi je c. kr. upravna sodnija (k. k. Verwaltungsgerichtshof) rekla, da navod k c. kr. patentu od 21. septembra leta 1776. ukazuje, da oglas za gori imenovane škode se ima nemudoma in zadnji čas o 3 dneh pismeno naznaniti, in v vladnem dekretu od 9. sušca leta 1819. št. 10.719, s katerim se od presv. cesarja potrjena določila o odpisih davka razglašajo, je izrečno ustanovljeno,

Na dalje določuje pa tudi omenjeni razglas, da, kedar je več poškodovanih, imata dva, ki so ju poškodovani izmed sebe izbrali, škodo gospóski naznaniti. Kako samo županovo naznanilo ni tedaj veljavno. Izbrana moža naj tedaj v naznanilu razločno izrečeta, da v svojem in v imenu drugih poškodovanih škodo naznanjata.

Tako naznanilo veljá pa samo za zemljišča, kar jih je vpisanih v mapi ene in iste soseske. Ako se poškodovana posestva v več katastralnih soseskah (mapah) nahajajo, mora za vsako mapo posebno naznanilo se narediti.

Zapomnite si tedaj župani in drugi gospodarji to dobro!

Pristavimo pa še, da so namesti nekdanjih davkinih gospósk stopila c. kr. okrajna glavarstva, in tem se sedaj omenjene škode naznanjajo.

Luka Robič.

Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem.

(Dalje.)

Zraven tega, da se kupčija z zgodnim sadjem v obče konkurence bati nima, se še celó vipavski konkurence sosednih južnih dežel bati ni treba, in to zaradi tega ne, ker je z Dunaja do Postojne, to je, Vipave, po železnici veliko bliže kakor je z Dunaja v Bolzano (Botzen) na Tirolskem, kjer je glavna štacija tirolske sadne kupčije. Bližina pa stori v sadni kupčiji prav veliko, kajti ne le da je vožnina zato cenejša, je tudi za sadje veliko manj nevarnosti na kratkih potih, kakor na dolgih, kjer sadje rado gnjije.

Gledé na vse to so vipavski kmetovalci po navedenih okoliščinah tako rekoč primorani, se sadjereje prav krepko poprijeti; oni so pa tudi v tako srečnem položaji, da jim je dober gospodarsk vspeh zagotovljen, in to prvič po kaj ugodnem zgodnjem podnebj, drugič pa tudi po kupčiji ugodni geografični legi vipavske doline.

Zdaj pa nastane glavno vprašanje: kaj naj bi se v vipavski dolini storilo, da bi sadna kupčija brž ko mogoče do izdatnega gospodarskega pomena dospela, da bi za Vipavce ne dosti manj važna postala, kakor je uže zdaj vinska kupčija?

Da bi se Vipavci krepkeje in prav resnobno sadjereje poprijeli, o tem se je uže veliko govorilo, veliko pisalo. Spominjam tu zopet le na rajnega Matija Vrtovca, na našo kmetijsko družbo, na te stvari se tikajoče članke v „Novicah“ in drugod. Matija Vrtovec je, sme se reči, ves čas, dokler je v Št. Vidu vikaroval, neprenehoma ljudi nagovarjal, in to še celó v cerkvi, da naj se sadjereje čvrsto poprimejo, in veliko veliko je o tem v „Novicah“ pisal, a vse to bilo je skoro brez vsega vspeha. Najmanj, skoro da prav nič sadjereje nahaja se ravno v Št. Vidski okolici. Sl. kmetijska družba prijavila je v svojih „Naznanilih“ l. 1870. v 2. zvezku temeljiti govor njenega tajnika, gosp. dr. J. Bleiweisa v občnem zboru 4. maja tistega leta. V tem govoru nasvetuje on, kako naj bi ravnali Vipavci z zgodnjim sadjem, da se naredí boljša in večja kupčija z večim dobičkom. Konečni predlogi njegovega govora bili so sledeči: 1) iz zбора današnjega naj se pošlje odprto pismo vsem vipavskim gospodarjem v smislu mojega govora, — 2) do podružnice kmetijske v Vipavi naj se pošlje prošnja, da na vso moč dela na izrejo pitanega zgodnjega sadja, — 3) predsedstvu prihodnjega tabora vipavskega naj se želja izreče, da na dnevni red stavi govor o pospehu vipavskega trgovstva s sadjem, — 4) sadje- in vinorejcem, ki zasade obilo

takega sadja in grozdja, naj se naklonijo premije v denarjih, — 5) prihodnji vinski in sadni šoli naj se priporoči, da skrbi za izrejevanje zgodnjega sadja in grozdja na zgled vipavski dolini.

Glejte! vsi ti predlogi so se izpolnili, poslalo se je vipavskim gospodarjem dotično odprto pismo, poslala se je vipavski kmetijski podružnici dotična prošnja, na vipavskem taboru govorila sta še celó dva govornika za povzdigo vipavske sadjereje, podelila so se nekaterim odličnejšim sadjerejcem pohvalna pisma, ustanovila se je na Slapu sadjerejska šola, — storilo se je, z eno besedo vse, kar je gosp. dr. Bleiweis dobrega nasvetoval, in od takrat do sedaj je uže skoraj deset let preteklo, a, Bogu bodi potoženo, reči morem iz prepričanja, da je toliko da ne vse še ravno tam, kjer je pred devetimi leti bilo! Druzega napredka v vipavski sadjereji skoraj nič ni zapaziti, kakor ravno to, da so se je nekateri mladenči, bivši učenci deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu, prav krepko poprijeli, med njimi posebno hvalevredno Ferdinand Malik, — da so se slapenski mladenči, potem ko so se novega načina požlahnovanja dreves od vino sadjerejskih učencev navadili, sploh zarezanja sadnega drevja marljivo poprijeli, — da so se Slapenci sadjereje sploh krepko poprijeli, in tako tudi nekateri bivši nedeljski učenci vino-sadjerejske šole, posebno Ložani. Sicer je pa po celi dolini vse pri starem ostalo. Ako izvzamemo, na primer, v veliki Št. Vidski srenji štiri gospodarje (ti so gospodje: B. Dolenc, F. Kavčič, F. Vrtovec in A. Žvanut) reči smemo o vseh ostalih, da v desetih letih niso vsi skupaj toliko sadnega drevja zasadili, da bi na vsacega 5, — a kaj pravim — da bi na vsacega le dvoje drevesic prišlo. In kar veljá o Št. Vidski srenji, isto veljá zeló tudi o vseh družih, na primer, o Podragi, Gočah, Planini itd.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetovalci, ne zabite koristnega vam gipsa!

Neki kmet je 14. aprila t. l. poslušal profesorja g. Wilhelma, ki je kot potni učitelj na shodu kmetijske podružnice v Judenburgu na Štajarskem razlagal korist potresanja detelje z gipsom. Kmet si je nauk zapomnil in takoj omislil gipsa. In ni se kesal; kar čudil se je dobrim nasledkom. Detelja je veliko bolj visoka, pa tudi košata in krepka vzrastla, kakor negipsana. Stroški niso v nobeni razmeri bili do dobička, ki mu ga je obilna deteljina košnja dala. Jednako imenitna in koristna je gipsova poraba za zboljšavanje gnoja v hlevih, pa tudi na gnojiščih. Mnogovrstni so pa nasledki, če se gnoj z gipsom potresa. Gips (mavec) je žvepleno-kislo apno. On veže gnojni amonijak, ki je rastlinam dober živež, ter ga iz ogeljno-kislega amonijaka spremeni v žvepleno-kisli amonijak, ki ni več plinove podobe in toraj ne more izpuhteti, ampak ostane v gnoju, sicer bi prekornostni amonijak po zraku izpuhtel in se pogubil. Dalje ovira gips prenašanje gnoja, kar je imenitno takrat, kedar gnoj več časa ležati mora. Vrh tega je gips sam po sebi uže gnoj zaradi svoje sestave iz žveplene kisline in apna. Gips s hlevnim gnojem pomešan je izvrstno gnojilo za vsako zemljo, za vsak sadež. Gipsa se potrosi $\frac{3}{4}$ kila na gnoj od ene velike živalice, to pa hitro po izkidanem gnoji. Z 6 ovac se računa tudi $\frac{3}{4}$ kila gipsa.

„Gosp. pril.“

ske in brez nikakoršne priprave za vojsko strašansko nered postal v avstrijskih financah". —

To tedaj v številkah kazano je maslo „liberalne ère“. Novi minister kmetijstva grof Falkenhayn ga v svoji knjigi odkritosrèno kaže, ljudstva avstrijska pa ž njim vred kličejo: „Libera nos, Domine, tacih liberalcev!“

Gospodarske stvari.

Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem.

(Dalje.)

Iz vsega rečenega je razvidno, da gola beseda, naj je še tako goreèe govorjena ali pa pisana, pri vipavskem, pa tudi sploh nobenem drugem kmetovalcu èisto nič ne užge ali pa še le kaj kasno.

Jaz sem se o tem uže davno preprièal, in se temu prav nič ne èudim, celó vipavskemu kmetovalcu — boljše bi bilo skoro reèeno — vipavskemu kmetu ne. Ako se namreè vipavskemu kmetovalcu, to je, takemu, kateri ses sadjerejo še èisto nič ali pa le kaj malo peèá, pravi, kako lepo ceno da ima sadje, kako lahko in drago da ga, na pr. Vrhpoljci, Budanjci, Slapenci itd. prodajajo, odgovorí on: „da, da, vidim, res lep denar skupijo za sadje, al oni imajo uže staro drevje, katero so njih predniki uže zasadili, mi ga nimamo, pa kaj pomaga pri nas tudi sadje saditi, vsaj se nam vse pokrade ali pa ga burja otrese.“ Èe se mu še dalje pravi, da je vse dandanes veliko drevje vendar enkrat majhno bilo, in èe bi on in njegovi sosedje sadno drevje saditi prièeli, da bi sèasoma dorastlo, in èe znabiti ne ravno njemu, pa vsaj gotovo njegovim otrokom in otrók otrokom sad rodilo in denarja doneslo, — ako se mu tudi še dalje pravi, da sadje ravno zaradi tega pokradejo, ker ga je le malo malo sajenega, — èe se mu pravi, da burja več let prav nič, vèasi le malo škoduje, in da še celó v takih letih, kedar moèno razsaja, vendar-le vsega sadja ne vzame, nekaterega in to ravno najdražega, kakor marelic in breskev, èisto nič ne vzame, — odgovorí on: „res, gospod, prav imate, v vsem tem vam pritrdim, al vsaj mi kmetje še skoraj èasa nimamo se z zasadbo in cepljenjem sadnega drevja peèati, kupiti ga pa tudi ne moremo, vsaj kmalo še za sol ne bomo imeli denara.“

In v vsem tem mu jaz popolnoma pritrdim; v resnici teh besedi leži ravno vzrok, zakaj da se z golo, še tako pametno besedo, bodi-si pisana ali pa govorjena, do zdaj vipavska sadjereja povzdignila ni, — ravno po resnici teh besedi, mislim, da se mi utegne posreèiti, da pravi kljuè povzdigi vipavske sadjereje najdem.

Kmetovalca prav spoznati, treba je, da je èlovek sam kmetovalec; potem je pa tudi še potrebno ž njim živetí, s pravim premislikom, pravim prevdarkom ž njim živetí, kajti na „zeleni mizi“ se vse drugaèe orje kakor pa na zelenem polji. Oglejmo si vipavskega kmetovalca, osobito kmeta, kateri sam dela (in takih je ravno najveè), nekoliko bliže, in preprièali se bomo, da ima popolnem prav, ako reèe, da za sejanje, cepljenje itd. sadnega drevja èasa nima, najmanj pa denarja, drevja si kupiti. Gorenc, Pivèan, in še celó Dolenc, kedar v jeseni svojo letino pod streho spravi, pravi: „no, hvala bodi Bogu, zdaj bomo pa celo zimo poèivali.“ In temu je res tako, kajti pozimi obstaja celo njegovo delo v krmenju živine, v popravi kakega orodja, kidanji, napravi drv, in k večemu še v vožnji gnoja na njive, vožnji pridelkov na trg, — pri Vipavcu pa temu ni tako.

Vipavec, komaj spravi poslednjo repo pod streho, lotiti se mora uže obrezovanja, zemljanja, gnojenja trt, sekanja vinogradnih kolov, vožnje drv iz gozda, grabitve listja itd. Vipavec dela celo zimo. Spomlad je na enkrat pred durmi, in še zimsko delo ni vse opravljeno, zeló vsako leto zakasnjeno. Po zakasnjem zimskem delu zakasni se pa spomladansko, in potem poletno itd. Najmarljivejšemu kmetovalcu sadjerejcu se utegne kaj lahko primeriti, da v nujnosti najpotrebnejših, neodložljivih vinorejskih in poljedelskih del na sadjerejo pozabi, ali èe tudi je ne pozabi, je izvršiti ne more. Osebno poznam dva mlada posestnika na Slapu, katera sta, ko sem pred 5 leti na Slap prišel, za kaj marljiva sadjerejca veljala — eden je leta 1875. ali 1876., sam ne vem prav, dobil še celó od c. kr. kmetijske družbe pohvalno diplomu. Obedva imela sta takrat, še kakor „fanta“ svoje drevesnice; danes je nima ne eden ne drugi več; postala sta namreè gospodarja; oženila sta se in si velike skrbí na glavo nakopala, za oskrbovanje drevesnice pa ne veselja, ampak èas izgubila. Obadva sta za sadjerejo še vedno kaj goreèa, obadva bi rada vsako leto na stotine sadnega drevja zasadila, toda sama ga ne moreta več pridelovati, ker za to èasa nimata; kupujeta ga pa tudi ne, dasiravno imata ravno za to najlepšo priliko na Slapu, kjer vino-sadjerejska šola vsako leto na tisoèe najlepšega sadnega drevja in to kaj poceni za prodaj izgojuje. In zakaj ga ne kupita? Zato ne, ker ima denar, katerega si prislužitá, sto družih silnih potov. In tako, kakor gre v tej zadevi tema dvema, gre ravno tako mnogim družim, in, reèi se sme, vsem družim.

(Dalje prihodnjiè.)

Gospodarske skušnje.

Svetla pšenica.

Grof Gustav Auersperg prideluje uže 4 let na svoji grajšèini v Mokricah na Dolenjskem pšenico, katera se imenuje svetla pšenica (Glanzweizen) in je jako rodovitna in na vsako stran priporoèila vredna. Priporoèil jo je zato družbi kmetijski kranjski, ker je preprièan, da jo bode vsak hvalil, kdor jo seje. V pismu od 24. avgusta piše grof Auersperg družbi kmetijski, da te debelo-zrnate pšenice kmetje njegove okolice uže veliko sejejo; letos, ko je navadna domaèa pšenica komaj dajala po 2–4 zrna, je svetla pšenica dala 8 zrn. Seje se bolj zgodaj kakor domaèa, cvetè pa 10–14 dni pozneje in dozorí tudi pozneje memo domaèe; moèna slama izraste 60–80 cm. visoka; ne poleže nikoli; ne izvrže se nikoli; rijà jej ne škoduje; snetjavosti se obvaruje z železnim vitriolom (Eisenvitriol) — 3 lote tega vitrijola se vzame na 1 hektoliter pšenice; škoduje pa cvetju senca bližnjega drevja. 1 hektoliter svetle pšenice je vagal letos èez 79 kilogramov. Zmleta daje le malo otrobov in iz njene moke se speèe lep kruh.

Cena tej pšenici, pripeljani na železniško postajo v Brežice (Rann), je proti poštnemu povzetju za hektoliter 13 gold. 50 kr. Kdor je za poskušnjo želí, naj se podviza z naroèilom, da ne pride prekasno.

Gospodarske novice.

* *Letošnja letina v najimenitnejših deželah.* Veliki žitni trgovec Barthélemy Estienne v Marseilu na Francoskem razglaša letošnjo letino na kratko tako-le: Na Francoskem bode slabeja memo lanske, — v Algiru tako slaba, da bodo morali tujega žita uvaževati, — na Laškem slaba, — na Španjskem precejšen pri-

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 17. septembra 1879.

Obseg: Država in kmetijstvo. — Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem. (Dalje.) — Žveplo pomoč zoper gnjilobo kmetijskih pridelkov. — Najstanovitnejše tablice v drevesnicah. — Čedalje več se živine vvaževa iz Amerike v Evropo. — Radomljska dolina v starem veku. (Konec.) — Mangart. — Cecilijine družbe in cerkveno petje. — Slovensko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Država in kmetijstvo.**

Države na trdnih podlogah se ne vstvarijo v par dnevih. Sto- in stoletja pretekó včasí, predno se najdejo prave naprave, katere ugajajo vsem potrebščinam in zahtevam narodov. Pravo vladno sistemo najti je pa tem težavnejše, če v eni in isti državi biva več različnih narodov, kakor je to v našem cesarstvu. Narodna ravnopravnost je sicer naravna podlaga vsemu družemu, al, žalibog, da se ta podlaga noče povsod pošteno priznavati.

Naj pa v kaki državi živi eden ali več narodov, eno ali več verospoznanj, in naj je vlada absolutna ali ustavna — piše „Wien. landw. Zeitg.“ — povsod in zmerom je glavni steber državi kmetijstvo. V državah, kakor je Avstro-Ogerska, katere prebivalci se največ s kmetijstvom vkvarjajo, je tedaj še posebno potrebno, delati ne samo na to, da se kmetijstvo in ž njim združene obrtnije rešijo nadlóg, v katerih dandanes tičijo, ampak da se kmetijstvo povzdigne do boljih dohodkov in krepkejšega življenja. Poglejmo okoli sebe, in če nismo slepi, vidimo, da se je za blagostan kmetijstva ubogo malo storilo.

Uže mnogo let se piše v kmetijskih časnikih, da je treba kmetijstvu na pomoč priti in da ena glavnih potreb je to, da kmetovalec dobí denarne pomoči za majhne obresti (činže); naj te krvave potrebe ne prezre naš novi državni zbor!

Prvi stan v državi — kmetijski stan — ima pravico zahtevati, da se ne ravná dalje več ž njim kakor s pankrtom. Če se nočejo izdati neobrestni državni bankovci, s katerimi bi kmetovalci potrebnega denarja dobivali po 3 ali 4 gold. obresti od sto, naj se ustanovijo deželne posojilnice pod krilom države, ki skrbí za to, da kmetovalci dobijo to pripomoč.

Zraven te pripomoči pa je tudi treba, da se odstranijo še mnoge druge ovire kmetijstva. Tu sem spadajo: bolj pravična in manj težavna razmera zemljiškega davka, postava zoper odrtijo, bolja poselska postava, varstvo poljá in gozdov, odkup vseh servitutov, hitra zložba razkosanih zemljišč, cenejša vožnina na železnicah, varstvo domačih kmetijskih pridelkov s primerno colnino, ki se naklada tujim pridelkom, ki se vvaževajo v naše cesarstvo, bramba avstrijsko-ogerskih dežel pred okuženo tujo živino.

Avstrijo je Bog obdaroval z velikimi zakladi, ki jej jih ponuja natora; naj se zato kmetijstvo reši spon,

v katere je še dozdej ukovano. Velika nesreča v naši državi je to, da na eni strani hoče gospodovati Nemeec, na drugi Magjar, in da zato v narodnih razporih brez konca in kraja obstaja največi del politike avstrijsko-ogerske. Dajte vsacemu narodu pravice, ki mu gredó, pa bode mir domá, in ž njim se bode veselo povzdignil blagostan. Dajte Slovanom narodne šole, da se bode mladina v maternem jeziku učila v ljudskih in kmetijskih šolah potrebnih naukov, pa bode Avstrija v malo letih tako na bolje predrugačena, da se bode čudil vsak človekoljub.

Zaupljivo pričakujemo od novega državnega zbora zboljšanja naših nadlog, to je, da dosedanji nasprotniki naši popustijo brezvestno in pogubno svojo politiko in da ne delajo še dalje ovir poslancem, ki bodo koncem tega meseca šli na Dunaj z blagim namenom, da se poravná, kar je bilo dozdej napačnega in krivičnega.

Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem.

(Dalje.)

Ako hočemo torej, da sadjereja v Vipavi sploh brž ko mogoče važen kmetijski faktor postane, skrbeti se mora za to, da kmetovalci uže dorastlo sadno drevje v kar le mogoče veliki množini in kar le mogoče poceni, to je, skoraj zastonj, v roke dobodo. Ima enkrat kmetovalec sadna drevesa v svojih rokah, potem ni vrag, da bi jih ne vsadil, in če je to enkrat vsajeno, potem mora tudi preje ali pozneje dobiček donesti, če tudi gospodar le malo na odgojo dreves pazi.

Da je temu res tako, da namreč kmetovalec prav rad sadno drevesce vsadi, ki ga je v roko dobil, o tem prepričal sem se do dobrega ravno letos. Iz srenje Lozice v vipavski dolini ni še živa duša nobenega drevesca ali pa kake trte od deželne vino- in sadjerejske šole slapenske kupila. Letos ostalo je šoli precej jabelčnih dreves neprodanih. Po svojih zemljiščih jih ni mogla posaditi, ker ima uže zeló veliko sadnega drevja zasajenega in ker je tudi vedni in vedni spomladanski dež zasadičev, na gotovo škodo družim zaostalim vinorejskim delom, močno v pozno spomlad porinil. Oddalo se je toraj s privoljenjem sl. deželnega odbora 150 ostalih jabelčnih dreves gosp. Janezu Hladniku, kuratu na Lozicah, z dostavkom, jih ložiškim gospodarjem razdeli. In glej čudo! vsi vsi so hoteli dreves imeti, in tisti, kateri so zaradi prepozne oglasitve praznih rok ostali, so se še prav močno hudovali, zakaj da tudi oni dreves dobili niso. Tako se je na Lozicah v eni sami

spomladi 150 sadnih dreves zasadilo, pa lahko bi se jih bilo veliko več, ako bi jih še več pod enakim pogojem na razpolaganje bilo. Ako bi se pa bilo za drevesce le po deset soldov plače zahtevalo, vsadilo bi se ne bilo skoro gotovo — čisto nobeno. Ta slučaj kaže tudi do dobrega, kako jalov da je izrek nekaterih za blagor našega kmetovalstva „čudno“ skrbečih gospodov, kateri pravijo, da človeka to, kar zastonj v dar dobí, nič ne veseli, in da kaj takega nič ne ceni.

Izšolano, to je, za presaditev na stalno mesto uže dovolj odrastlo sadno drevje, zamoglo bi se pa po mojem mnenju v prav veliki množini in prav poceni, to je, skoraj čisto zastonj, le na ta način med vipavske kmetovalce spraviti, da se osnuje v vipavski dolini posebno **sadjerejsko društvo**. Kako naj bi to društvo se osnovalo, hočem načrtati bolj inteligentnim domoljubnim gospodarjem v prevdarek. (Kon. prib.)

Gospodarske skušnje.

Žveplo pomoč zoper gnjilobo kmetijskih pridelkov.

Več let uže dobro potrjena pomoč, krompir, sadje in grozdje v kletih (keldrih) in hramih gnjilobe obvarovati, je to, da se kleti ali hrami kolikor mogoče dobro zapró. V ta namen uže zadostuje, če se okna kleti ali shrambe, ako se drugače zapreti ne dadó, trdno s slamo zadelajo, vrata pa, ki se ne dadó dobro zapreti, s suknenimi krajci ali slamnatimi kitami na obojih zamašijo.

Predno se krompir v hram spravi, naj se na ponvi ali v kakem starem loncu nekoliko žrjavice v hram prinese in na žrjavico potrese žveplena cvéta več ali manj, kakor je prostor veči ali manjši. Ko se je to zgodilo, naj človek brž zapusti hram, kajti žvepleni puh je pljučam škodljiv, in naj za seboj zapre vrata.

Po preteku 24 ur se smejo vrata odpreti in krompir nositi v hram z žveplnim puhom pokajen.

Če pa je krompir uže prej v hramu pospravljen bil, naj se, kakor je ravnokar rečeno bilo, hram potem z žveplom pokadí in več dni zaprt ostane. Čez 3 tedne naj se zopet z žveplom še enkrat pokadí, in to pozneje še enkrat ponoví, ko bi se kazalo, da krompir gnjije.

Gnjiloba krompirjeva izvira iz gnjiline piskercev, katere so plesenj ali žužeki razdevati pričeli; žvepleni puh pa zamorí vso plesenj, žužeke in njihovo zalego, in zato je lahko umevno, zakaj je žvepljenje pri gnjilobi toliko koristno, ki ne stane ni veliko denarja ni veliko truda.

Zanimivo je videti, kako se deloma ali pa popolno gnjili krompir v kratkem času zgrbí kakor suha bukova goba, — to pa, kar je na krompirju še zdravega bilo, ne gnjije več, ampak ostane zdravo in vžitno.

Če pa krompir uže na njivi začne gnjiti, je to znamenje najhuje krompirjeve bolezni. Plesenj tu najpoprej napade krompirjevec (krompirjevo perje), ki prezgodaj začne rumeneti, veneti in nazadnje črneti; od perja gre pa bolezen na krompir sam. Kdor zdaj krompir bolj pazljivo ogleduje, najde pod lupino krompirjevo dobro vidljive rujavkaste žilice, katere se pozneje v notranjstvo krompirja vrinejo in gnjilobo pričnejo.

Brž ko se je krompir enkrat ali dvakrat dobro žveplil, umrjó te plesnjive nitke, ne napravijo nobenega plesnjivega plodú in tako postane le od plesnje navzeti del krompirja suh kakor bukova goba.

Prav tako dobro dé žvepljenje sadju, le da od gnjilobe načeta jabelka in hruške se ne posušijo, ter se zato morajo zavreči, — kar je pa družega popolno zdravega sadja zraven, ne gnjije, če se je hram žveplil.

Grozdje, ki se je v kakem hramu obešeno žveplilo, se ohrani popolno zdravo, da ne gnjije in ne plesnije, ampak se naposled le posuši v civebe, katere so za rabo dobre.

Niti sadje niti grozdje pa ne dobí po žvepljenju nobenega zopernega okusa.

Mene skušnja uči, da krompir, čeravno se je zeló žveplil, ne zgubi kalivne moči, kajti uže več let imam stari, okusni krompir v kleti noter do novega pridelka.

Temu ravnanju se imam zahvaliti, da sem jaz v taci letinah, ko je krompir tako gnjil, da so moji sosede morali tretjino ali celó polovico pridelka na gnoj vreči, od 100 krompirjev komaj 2 ali 3 izgubil.

Vsakako pa je koristno, če se krompir v kletih ne naloží na velike kupe, ampak le bolj plitvo, ali celó po policah razloží, kajti v taci shrambah ga žvepleni puh še bolje prešine in gnjilobe obvaruje.

Še to skušnjo bom naredil, da bom krompirjevo perje na njivi o zadnjem osipanju z žveplnim cvetjem s pomočjo pihavnika oprášil, in s tem skušil plesenj zabraniti.

Naj bi to skušnjo z menoj vred tudi še drugi gospodarji naredili, da po takem za gotovo izvemo, ali žvepljenje tudi na polji gnjilobo odvrne krompirju.

V Mokricah septembra meseca 1879.

Gustav grof Auersperg.

Gospodarske novice.

* *Najstanovitnejše tablice v drevesnicah.* Po naznanilu časnika kmetijske družbe v Bolcani se take tablice za napis imen v drevesnicah in na botaniških vrtih prav stanovitne dadó napraviti, če se iz dog petrolejevih sodčkov izrežejo, nekoliko pooblajo in belo pobarvajo. Na tako pripravljene tablice se dado imena rastlin prav lepo zapisati in ostanejo veliko let dobre.

* *Čedalje več se živine vvaževa iz Amerike v Evropo.* 5. dne julija letos so iz severne Amerike v Antwerpen pripeljali na parobrodu 110 goved, kmalu potem pa spet 125 goved in mnogo konj. Živina na tej dolgi poti ni prav nič trpela. Tudi sila veliko ovac so pripeljali Amerikanci na Angleško, tako na pr. en sam parobrod „Viktoria“ pripelje v Boston 10.000 ovac, katere se od tod na Angleško peljejo. Hlevi na ladijah so izvrstno dobro in praktično napravljene. — Vse to so znamenja, kako bo Amerika Evropo s svojo živino obsula.

Znanstvene stvari.

Radomeljska dolina v starem veku.

Arheološki opozori.

(Konec.)

Ravno tako je postal kraj „mutatio ad quarto decimo“ dvomljiv, ker se je pred radomeljsko colno štacijo in Trojanami imenoval. Že zgorej sem omenil, da ne razumem, zakaj bi si bili v cestnih progah toliko hvaljeni Rimci po tem velikanskem trivogelniku tako nezaupnico o svoji praktični izurjenosti zapustili; a pustimo to daljnim preiskavam določiti.

Drugo važno vprašanje je tudi to, ali so tovari samo čez dolino Radomlje ali tudi po Tuhinjski dolini čez Kamnik šli; če so čez ta na meji Norika ležeči kraj pri Mengšu in sotesko Kamnika šli, potem bi se smelo misliti, da je na Kamniški Šutni tudi colna štacija skrita in podsuta.

Stopimo zdaj na Trojanane. Tudi tukaj sem opazil

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. septembra 1879.

O b s e g: Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem. (Konec.) — Korist divjega kostanja. — Kakošna goveda naj gospodarji za pitanje (debeljenje) odločijo? — Kako grozdje dobro ohranjeno v daljne kraje pošiljati. — Gospodarske novice. — Jezikoslovne opazke. (Konec.) — Popotne črtice. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem.

(Konec.)

Po vsem vipavskem okraji, a, recimo tudi, po vremski dolini in sosednjem Primorskem (Rifenbergu, Dornbergu itd.) naj bi se pred vsem za sadjerejo in splošni blagor domovini vneti inteligentnejši kmetovalci pa tudi nekmetovalci, to je, osobito gospodje duhovni, gospodje učitelji itd. za to potrudili, da pridobijo novemu sadjerejskemu društvu prav veliko udov. Vsi boljši posestniki morali bi brez izjeme, udje sadjerejskega društva biti, potem pa tudi vsi gospodje duhovni, vsi gospodje učitelji, uradniki, in v obče vsa inteligenca.

Z iskrenim potrudom nabralo bi se prav lahko vsaj 200 udov, in kaj bi imeli ti storiti? Nič družega, kakor vsako leto le en sam forint v društveno blagajnico plačati.

In kaj bi bilo s temi forinti? Z 200 forinti vzdržavalo bi se kaj lahko veliko sadjerejsko drevesnico, iz katere bi se vsako leto 3000 do 4000 najlepših, sadni kupčiji najprimernejših sadnih dreves med ude razdelilo. Tako bi prejel vsak ud 15 do 20 dreves vsako leto, — za 1 sam forint, katera bi ga sicer, ako bi jih hotel kupiti, vsaj 3 do 4 forinte stala. Kmetovalci bi drevesa na svoja zemljišča zasadili, nekmetovalci pa razdelili bi jih po svoji volji med kmetovalce. Po tej poti bi prišlo v 10 letih 30.000 do 40.000 sadnih dreves v zemljišča, in naj vsako, kedar enkrat prav dobro roditi prične, vrže le 1 forint, zneslo bi to uže 30.000 do 40.000 forintov na leto. Koliki dobiček!

Za drevesnico primerno zemljišče bi se moralo, se ve da kupiti, in to na državne stroške. Visoko c. k. ministerstvo kmetijstva bi z ozirom na — reči se sme — velikansko korist sadjerejskega društva, gotovo rado dotični znesek privolilo.

Društvena drevesnica stati bi morala pod brezplačnim vodstvom vodstva deželne vino-sadjerejske šole slapenske; skupni letni doneski udov porabili bi se za plačanje davka, za plačanje dnin društvenega sadjerejca vrtnarja, za plačanje potrebnih delalcev itd., za kar bi svota 200 for. brez dvoma popolno zadostovala.

Razen sadnega drevja pomnoževale bi se v društveni drevesnici tudi najfinejše sorte zgodnjega namiznega grozdja, katerega se dan danes v Vipavi

tako ubogo malo — da ne rečem, skoro čisto nič — prideluje, dasiravno bi ravno ono med vsem sadjem lahko največi dobičke donášalo.

Sčasoma vzelo bi društvo tudi lahko prodajo sadja na Dunaj itd. samo v roke. Sčasoma ustanovilo bi lahko društvo svojo lastno tovarno za izdelovanje raznega finega suhega sadja, za izdelovanje finih sadnih žganih vin, za izdelovanje raznega vkuhanega in kandiranega sadja itd. Z eno besedo: ravno sadjerejsko društvo postalo bi lahko sčasoma pravo središče vipavske kmetijske, kmetijskemu blagostanju namenjene delavnosti. Brez tega društva bomo pa še dosti dosti let, še sto let, lahko rečemo, z vipavsko sadjerejo, vipavsko sadno trgovino, z vsem še ravno tam, kjer smo danes, ali pa še bolj v zastanku. Za vse to sem porok z lastne skušnje jaz.

Tako sem s „prijazno besedo vipavskim kmetovalcem“ pri koncu. Da pa ta beseda glas upijočega v puščavi ne ostane, kakor so žalibog vse jednake dozdajnje ostale, si dovoljujem nasvetovati sledeči praktični način.

Za vsako društvo, katero se misli osnovati, treba je najprej osnovalnega odbora, kateri stvar v roke vzame ter jo razvijati prične. Da se tak odbor tudi za vipavsko sadjerejsko društvo hitro, to je, po najkrajši poti osnuje, si dovoljujem, sledeče gospode najuljudnejše povabiti, da se blagovolijo 28. dne oktobra popoldan — ta dan je v Vipavi ravno velik somenj — v Vipavo potruditi, kjer se bodemo v gostilnici pri K. Dolencu našli.

Ti gospodje, katere prosim v shod, so: gospod L. Dekleva, posestnik iz Buj pri Košani, gosp. Novak, posestnik iz Britofa pri Vremah, gosp. Janez Hladnik, kurat na Lozicah, gosp. Ant. Žvanut, posestnik na Lozicah, gosp. Fr. Kavčič in gosp. Filip Vrtovec, posestnika v Št. Vidu, gosp. Jože Vrtovec in gosp. Aleks. Žgur, posestnika v Podragi, gosp. Štef. Habe in gosp. Franc Mercina, posestnika na Gočah, gosp. Jože Mayer, grajščak v Ložah, gosp. Jože Vovk, župan na Erzelju, gosp. Jože Poljšak mlajši, in gosp. Jože Ferjančič, posestnika na Slapu, gosp. Jože Žužek in Fortunat Marc, posestnika na Planini, gosp. Anton Bratina, župan na Ustjah, gosp. Defrančeski, župan, in gosp. Erjavec, vikar v Šturijah, gosp. Deak, kurat v Budanjah, gosp. Matevž Lavrenčič, posestnik in deželni poslanec na Vrhpolju, gosp. Jurij Grabrijan, dekan, in gosp. Karol Dolenc, posestnik v Vipavi.

Sicer vabim pa tudi sploh vse za to dobro stvar se zanimajoče gospode domoljube k udeležitvi tega razgovora.

R. Dolenc,

vodja deželne vino-sadjerejske šole
na Slapu pri Vipavi.

Gospodarske skušnje.

Korist divjega kostanja.

„Novice“ so že mnogokrat priporočale, naj se divji kostanj ne zametuje, ker je dobra hrana živini ta sad, katerega je pred 300 leti Kluzij v Evropo prinesel. Divji kostanj je dobra hrana za goveda, konje in ovce, potrjena po obilih skušnjah. Če se pitavni živini poklada, se hitreje odebeli, — krave dajo več in boljšega mleka, — ovce obvaruje pljučnih metljajev.

Divji kostanj se živini poklada frišen ali posušen. Frišni se samo zmečka, suhi pa na debelo zmelje in pomešan z rezanico, repo in trgano moko (žitnim drobom) in sicer tako-le živini poklada: pitanemu volu, blizo tako se poklada tudi molznim kravam, na dan 5 do 7 kilo sená, 5—6 kilo rezanice, 1 kilo žitnega droba in pa 6 kilo zmlatega kostanja, zraven nekoliko soli.

Ker živina izprva grenkega divjega kostanja rada ne žre, naj se začne tako, da se jej ga prve dni le malo dá, potem pa od tedna do tedna več; v tej primeri se mora živini tudi od tedna do tedna več soli dajati.

Divji kostanj je tudi zdravilo živini, ki jej slab želodec krepčá in kri čisti.

Tudi dobra štirka se dela iz divjega kostanja, ki ima posebno lepo belo barvo. Na Francoskem čedalje več štirke napravljajo iz divjega kostanja.

Kakošna goveda naj gospodarji za pitanje (debeljenje) odločijo?

Po skušnjah vseh umnih živinorejcev se z dobičkom dadó odebeliti samo goveda s sledečimi lastnostmi:

Koža mora biti debela, pa mehka in gibčna, dlaka gosta pa gladka. Tanka koža in bolj redka dlaka je ravno tako, kakor šetinasta groba dlaka, slabo znamenje. Goveda svetle barve so boljša od goved temne barve, kajti svetla barva dlake kaže na mehko in debelo kožo.

Glava mora biti bolj drobna; debela in okorna, pa težka glava ne dá upati, da bi se govedo dobro odebelilo.

Pogled živine mora biti bister in prijazen, ne pa divji.

Prsa goveda morajo biti široka in globoka.

Križ mora biti širok, hrbet pa lepó raven.

Vampasta živina se ne debelí rada.

Debele pa okrogle kosti so slabo znamenje, nasproti pa so plošnjati členi na sprednjih in zadnjih nogah dobro znamenje.

Zobje morajo biti zdravi, da ž njimi živina klajo lahko žveči, kajti od tega, da živina povžito klajo dobro prebavi, je odvisno boljše in hitreje debeljenje.

Kako grozdje dobro ohranjeno v daljne kraje pošiljati.

Grozdje, za daljno pošiljatev namenjeno, naj se trga o suhem vremenu in izberó naj se le popolno zdravi grozdi; potem naj se položijo, pa ne na velike kupe, na debeli sušivni papir (Fließpapier), da se do dobrega osušijo. Zdaj naj se grozd zraven grozda previdno dene v zaboj, v katerem je spodaj dva palca na debelo položeno suho seno; na to naj se dene zopet plast sena, na to pa zopet grozdi in na te zopet seno kakor prej in tako dalje. Na vrh vsega se položi zopet seno, to-

liko, da je zaboj popolno poln, pa grozdje vendar ni preveč potlačeno.

Gospodarske novice.

Lastnikom vinogradov črnomaljskega okraja

oznanja c. k. okrajno glavarstvo prepoved, da ne smejo trgatve pred tistim dnevom pričeti, ki ga je občinski odbor za to odločil. Kdor proti tej prepovedi ravna, se ostro kaznuje in sicer do 80 gold. globe ali 16 dni zapora. Župani imajo dolžnost, prestopnike okrajnemu glavarstvu naznaniti.

V Ljutomeru na Štajarskem

so bili 8., 9. in 10. dan septembra važni pa častni dnevi za živinorejo ljutomerskega okraja. 8. dne sept. je bila konjska dirka, pri kateri se je vdeležilo 22 dirkarjev. Najbolja kobila je v 10 minutah in 12 sekundah obdirjala pot 2080 sežojev. Premije je dobilo 10 gospodarjev. — 9. dne septembra je bila razstava in premiranje konj, ki je bila jako pohvaljena. Pri tej priliki je govoril vitez Wachtler o izreji žbet in povdarjal, da debel konj še ni dober konj, ampak tak konj je dober, ki ima močne noge in trdna kopita, zato ne sme žebe zmirom zaprto in privezano stati v hlevu, ampak mora se pustiti vsak dan eno ali dve uri na prosti zrak, da se sprehaja in izleta. — 10. dne sept. je bila razstava in premiranje goveje živine ljutomerskega okraja, h kateremu se je pripeljalo 163 živinčet in se je pokazal velik napredek pri mladi živini. Za krave je dobilo 9 gospodarjev, — za dveletne breje telice 17, za enoletne telice pa 8 gospodarjev premije. — Razen tega je bilo odlikovanih 5 hlapcev in dekel za posebno pridno oskrbovanje goveje živine. Pri tej priliki je govoril dr. Klingan o izreji goveje živine in priporočal gospodarjem, naj sejejo več živinske klaje zato, ker živinoreja dandanes več dobička donša, kakor pa pridelovanje žita. — Škoda, da vsi ti lepi govori so bili menda v nemškem jeziku in da so zato bili izgubljeni za slovenske gospodarje, katerih ljutomerski okraj gotovo več šteje, kakor pa nemških!

Delitev sadnih drevesc birmancem.

Vrtnarska družba v Grünebergu na Šlezkem po poročilu časnika „Hamb. Garten-Zeitung“ razdeljuje že nekoliko let otrokom, ki k sv. birmi pridejo, sadna drevesca in nadzoruje, da se prav sadijo in dobro oskrbujejo. Letos se je 80 birmancev oglasilo za sprejem enega drevesca. To je znamenje, da se je ta lepa navada v tamošnjem ljudstvu že močno ukoreninila. — Tudi mi bi tako delitev priporočali — piše časnik „Der Obstgarten“ — našim kmetijskim družbam, katere bi s tem sadjereji veliko koristile, kajti ne le, da bi po tej poti v kratkem času mnogo sadnega drevja prišlo v deželo, temuč tudi v srcu mladine bi se oživela ljubezen do sadnih drevesc in še drug dober nasledek takega ravnanja bil bi ta, da bi bila drevesa ob potih nasajena varnejša hudobnega poškodovanja.

Največi čebelar celega sveta

je v Kanadi v vasi Beeton. On ima 620 panjev, katerih vsak ima po 30.000 čebel. Koncem meseca julija je pridobil uže 50.000 funtov medú, pa je upal pridobiti ga še 20.000 funtov. Čisti dohodek te čebeloreje računa on na 7—10 tisoč dolarjev, brez vštete dobička, ki ga je dobil za posamne roje z kraljicami.

Kmetovalcem na znanje, ki hočejo v Bosno iti.

Iz poročila deželne vlade v Sarajevu c. kr. skupnemu ministerstvu o gospodarskih razmerah v Bosni